

Vergaderjaar 2007–2008

29 549

Themacommissie Ouderenbeleid

Nr. 14

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 20 december 2007

De vaste commissie voor Sociale Zaken en Werkgelegenheid¹ heeft een aantal vragen voorgelegd aan de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over de brief van 19 november 2007 inzake onvolledige AOW-opbouw (Kamerstuk 29 549, nr. 13).

De staatssecretaris heeft deze vragen beantwoord bij brief van 20 december 2007. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De voorzitter van de commissie,
De Wit

Griffier van de commissie,
Post

¹ Samenstelling:

Leden: Van der Vlies (SGP), De Wit (SP), voorzitter, Van Gent (GL), Hamer (PvdA), Blok (VVD), Nicolai (VVD), Van Dijk (CDA), Smeets (PvdA), Dezentjé Hamming (VVD), Omtzigt (CDA), Van Hijum (CDA), Timmer (PvdA), Koşer Kaya (D66), Jonker (CDA), ondervoorzitter, Luijben (SP), Ulenbelt (SP), Ortega-Martijn (CU), Blanksma-van den Heuvel (CDA), Van der Burg (VVD), Koppejan (CDA), Van Dijk (PVV), Spekman (PvdA), Thieme (PvdD), Karabulut (SP) en Vos (PvdA).

Plv. leden: Van der Staaij (SGP), Gerkens (SP), Vendrik (GL), Heerts (PvdA), De Krom (VVD), Weekers (VVD), De Rouwe (CDA), Depla (PvdA), Aptroot (VVD), Sterk (CDA), Willemse-van der Ploeg (CDA), Dijsselbloem (PvdA), Pechtold (D66), Spies (CDA), Irrgang (SP), Lempens (SP), Cramer (CU), Biskop (CDA), Kamp (VVD), Joldersma (CDA), Fritsma (PVV), Tang (PvdA), Ouwehand (PvdD), Gesthuizen (SP) en Heijnen (PvdA).

1

Wat zou het budgettaire beslag zijn als de vermogensgrens wordt opgetrokken naar € 25 000 per persoon en € 250 000 in verband met eigen woning bezit?

De vrijstelling in de WWB voor het totale aanwezige vermogen bedraagt in 2007 € 5245 per persoon. De vrijstelling voor het vermogen in de eigen woning belooft € 44 300. Het optrekken van deze vrijstellingen zou betekenen dat meer mensen recht krijgen op bijstand.

Van de ouderen met een gekorte AOW en een vermogen boven de huidige vrijstellingsgrenzen heeft het grootste deel ook een pensioeninkomen. Met het optrekken van de vrijstellingsgrenzen voor vermogen zouden wel meer ouderen met gekorte AOW beneden de vermogensgrens komen te vallen, maar toch geen recht krijgen op bijstand in verband met de inkomenstoets. Het aantal ouderen met gekorte AOW dat door het verhogen van de vrijstellingen in aanmerking zal komen voor een aanvulling uit de bijstand is daardoor zeer beperkt. De kosten bedragen voor deze groep enkele miljoenen euro's.

Een aanpassing van de vermogenstoets voor de groep ouder dan 65 leidt echter zeer waarschijnlijk tot een ongerechtvaardigd onderscheid ten opzichte van de groep jonger dan 65. Indien echter voor deze groep ook de vermogenstoets wordt aangepast, dan leidt dit tot aanzienlijk hogere bijstandslasten. Het vergt nader onderzoek om hier een inschatting van te kunnen maken.

2

Hoeveel en welke mensen zouden profiteren van het FNV-voorstel om een groter gedeelte van het privé pensioen vrij te laten. Wat zouden de budgettaire gevolgen zijn?

De vrijstelling voor pensioeninkomen van 65plussers bedraagt in 2007 € 208 per persoon. Het FNV stelt voor deze vrijstelling te verhogen tot 15% van het minimumloon en 1/3e van het meerdere.

Bij het vaststellen van het recht op (aanvullende) bijstand geldt dat het inkomen zonder aftrek van de vrijstelling niet hoger mag zijn dan de bijstandsnorm. Het verhogen van de vrijstelling heeft dus geen gevolgen voor het aantal huishoudens met recht op bijstand. Wel wordt voor de huishoudens met recht op bijstand de aanvulling op het inkomen hoger. Deze aanvulling is gelijk aan het verschil tussen de bijstandsnorm en het inkomen uit AOW en pensioen minus de vrijlating.

Als gevolg van de voorgestelde maatregel zou de aanvulling voor de 27 000 ouderen met aanvullende bijstand gemiddeld met ca. € 1850 stijgen. De kosten van deze maatregel belopen € 50 mln (1850 x 27 000 uitkeringen).

Ouderen met een volledige AOW profiteren niet van de hogere vrijstelling en kunnen daarom slechter af zijn als gevolg van dit voorstel van de FNV. Een voorbeeld;

Echtpaar A heeft een volledige AOW (100% WML) en daarnaast nog een klein aanvullend pensioen van 15% WML. Het totale inkomen is 115% WML.

Echtpaar B heeft een onvolledige AOW van 85% WML en daarnaast een aanvullend pensioen van 30% WML. Dit echtpaar zou bij een verhoging van de vrijstelling tot 15% WML en 1/3e van het meerdere daarnaast nog

aanvullende bijstand kunnen ontvangen van 15% WML en heeft daardoor een totaal inkomen van 130% WML.

In totaal is de AOW en het aanvullende pensioen van beide echtparen even hoog. Bij minder AOW-opbouw zou voor echtpaar B een hoger inkomen resulteren. Hiermee wordt het inkomen van mensen met een gekorte AOW dus flink hoger dan voor mensen met een volledige AOW.

Er zou ook voor gekozen kunnen worden om de pensioenvrijlating ook toe te passen bij het bepalen van het recht op bijstand. Dit zorgt dan wel voor een verschil met de vrijstelling vanwege arbeidsinkomen, welke ook niet relevant is voor het toetsen van het recht op WWB. In dit geval ontstaat recht op een aanvulling vanuit de WWB indien de AOW en het pensioen minus de vrijlating lager is dan de bijstandsnorm.

Het gevolg hiervan zou zijn dat ongeveer 30 000 ouderen met een gekorte AOW extra in aanmerking komen voor een aanvulling van de AOW via de WWB. Er is daarbij van uitgegaan dat de vermogenstoets ongewijzigd blijft en er geen sprake is van niet-gebruik onder de nieuwe rechthebbenden. De extra 30 000 ouderen betreft huishoudens met een inkomen boven de bijstandsnorm (anders bestaat nu al recht op een aanvulling). Door de hogere vrijstelling voor pensioen inkomen stijgt het inkomen van deze groep met gemiddeld € 2200 en komt daarmee gemiddeld uit op € 3500 boven het bijstandsniveau. Bij afwezigheid van niet-gebruik belopen de kosten van deze maatregel ongeveer 70 mln. Dit komt bovenop de kosten om de vrijstelling voor de huidige groep ouderen met een aanvulling vanuit de WWB te verhogen.

Ouderen met een volledige AOW komen niet in aanmerking voor een aanvulling omdat ook zonder pensioen de AOW-uitkering al gelijk is aan het niveau van de bijstand. De hier boven beschreven vormgeving van de vrijstelling zorgt er dan ook voor dat de inkomensongelijkheid tussen ouderen met volledige AOW en onvolledige AOW gaat gelden voor een nog grotere groep ouderen.

Deze ongelijkheid kan alleen worden opgelost door alle ouderen, dus ook ouderen met een volledige AOW, met een inkomen beneden bijvoorbeeld 115% van de bijstandsnorm recht te geven op een aanvulling. De kosten hiervan belopen ca. € 550 mln.

3

In Nederland kregen ultimo 2006, 27 400 huishoudens aanvullende bijstand. Hoeveel mensen hebben recht op aanvullende bijstand wanneer iedereen die daar recht op heeft het aanvraagt? En hoeveel huishoudens zullen dat zijn in 2020?

Volgens de SCP-studie «Geld op de plank» (2007) was er eind 2003 sprake van 70% niet-gebruik onder bijstandsgerechtigden ouder dan 65 jaar. Dit is het meest recente cijfer. Er is evenwel geen rekening gehouden met de vermogenstoets, zodat dit percentage een overschatting is. Ongeveer de helft van de ouderen met een gekorte AOW heeft een vermogen dat lager is dan de vrijstelling in de WWB.

De SVB komt op een percentage van 20% niet-gebruik. Bestaande cijfers lopen dus nogal uiteen. In 2020 zijn er naar verwachting circa 60 duizend huishoudens met aanvulling vanuit de bijstand. De verwachting is dat door gerichte acties en bestandskoppelingen het niet-gebruik dan tot een minimum kan worden beperkt. Er zal echter altijd niet-gebruik blijven omdat sommige rechthebbenden er zelf voor kiezen geen gebruik te willen maken van hun rechten.

4

Hoeveel ontvangen mensen met aanvullende bijstand gemiddeld per maand en wat zijn de totale kosten van de regeling op dit moment voor 65-plussers?

Het gemiddeld bijstandsbedrag per huishouden dat gemeenten jaarlijks uitkeren ligt momenteel op ca. € 5200 (2007). Op maandbasis betekent dit dat een huishouden gemiddeld ongeveer 400 euro ontvangt. De totale kosten van de regeling voor 65 plussers bedragen op dit moment ca. 150 miljoen euro per jaar.

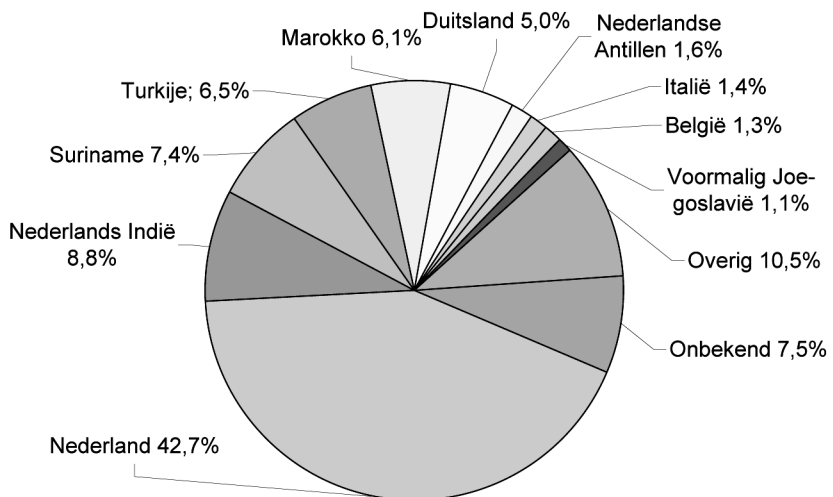
5

Kan de regering een uitsplitsing maken naar herkomst van deze groep? (Suriname, Antillen, Indonesië, Duitsland, België, vluchtelingenlanden)

Op basis van cijfers van de SVB kan de volgende indeling naar geboorteland gemaakt worden van ouderen met een onvolledige AOW (stand 2005).

Tabel: Ouderen met onvolledige AOW naar kortingspercentage

Land	2-20%	22-40%	42-60%	62-80%	82-98%	Aandeel
Nederland	76%	14%	6%	3%	1%	42,7%
Ned. Indië	77%	13%	6%	2%	1%	8,8%
Suriname	20%	51%	20%	8%	1%	7,4%
Turkije	30%	64%	4%	2%	0%	6,5%
Marokko	48%	48%	3%	1%	0%	6,1%
Duitsland	55%	21%	9%	7%	7%	5,0%
Ned. Antillen	24%	14%	25%	26%	10%	1,6%
Italië	80%	14%	4%	1%	1%	1,4%
België	55%	22%	10%	8%	4%	1,3%
Joegoslavië	11%	35%	7%	42%	6%	1,1%
Overig	36%	31%	14%	12%	6%	10,5%
Onbekend	62%	23%	9%	5%	1%	7,5%
Totaal	59%	25%	8%	5%	2%	100%

6

Waarom heeft mandatering aan de SVB de voorkeur boven overheveling? Bij overheveling kan de SVB toch meedelen aan de gemeente wie er aanvullende bijstand krijgt en wie een onvolledige AOW heeft?

De SVB biedt gemeenten via het Inlichtingenbureau de gegevens van personen die in Nederland wonen en die geen volledig AOW-recht hebben opgebouwd. De gemeenten kunnen deze personen pro-actief en doelgericht benaderen om het niet-gebruik zoveel mogelijk te beperken. Gemeenten kunnen de verstrekking van aanvullende algemene bijstand aan 65-plussers ook laten uitvoeren door de SVB. In de huidige praktijk is sprake van mandatering door gemeenten (60 gemeenten in 2008) van de uitvoering van de aanvullende bijstand aan de SVB. Hierbij gaat het om uitbesteding door de gemeenten van de uitvoering, claimbeoordeling en vaststelling van rechten en plichten. Gemeenten houden verantwoordelijkheid voor individuele besluiten inzake de aanvullende bijstand aan 65-plussers en moeten zich verantwoorden aan het ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Indien de uitvoering alsook de verantwoordelijkheid voor de WWB 65 integraal wordt overgedragen aan de SVB zou de verantwoordelijkheid, verantwoording en controle bij de SVB komen te liggen. De financiering zou eveneens niet meer via de gemeenten lopen. Daarnaast is de WWB toegesneden op bestuurlijke verantwoording voor de uitvoering van die wet bij burgemeester en wethouders en de gemeenteraad. Bij volledige overheveling naar de SVB komt die bestuurlijke verantwoordelijkheid te liggen bij de bewindspersoon van SZW. Dit is een wezenlijke verandering die raakt aan het stelsel van de WWB.

Mandatering en overheveling hebben beiden als voordeel dat mensen met een onvolledig pensioen zowel voor de AOW als voor aanvullende bijstand terecht kunnen bij de SVB (klantvriendelijkheid), het niet-gebruik van aanvullende bijstand wordt tegengegaan omdat de ouderen met een onvolledig pensioen in de administratie van de SVB zijn geregistreerd en een efficiëntere uitvoering. Een onderscheid tussen mandatering en overheveling is dat bij mandatering de keuze bij de gemeente ligt om de aanvullende bijstand voor mensen met een onvolledige AOW te laten uitvoeren. Individuele gemeenten en de SVB nemen daarin zelf hun verantwoordelijkheid. Gemeenten kunnen op basis van de lokale situatie, mede met het oog op de uitvoering van de bijzondere bijstand, de gemeentelijke minimavoorzieningen en de WMO, een eigen afweging maken of zij de dienstverlening rond de aanvullende bijstand zelf uitvoeren of dat zij deze dienstverlening uitbesteden aan de SVB. Zoals opgemerkt blijft uiteindelijk de gemeente verantwoordelijk voor deze groep. Zo zijn er gemeenten die bewust geen gebruikmaken van de mogelijkheid tot mandatering om de populatie van onvolledig AOW-ers in beeld te houden en omdat de uitvoeringskosten van de SVB als te hoog worden beoordeeld. Ook zijn er gemeenten die de uitvoeringskosten van de SVB als lager beoordelen.

Van belang bij een integrale overheveling is dat de SVB het tegengaan van niet-gebruik voor andere voorzieningen dan aanvullende bijstand zoals WMO en bijzondere bijstand niet intern kan afhandelen, maar dan weer moet doorverwijzen naar gemeenten. In dat geval blijven meerdere loketten bestaan. 65-plussers blijven voor bijzondere bijstand, gemeentelijke minimavoorzieningen en WMO op gemeenten aangewezen. Het risico bestaat dat betrokkenen uit het gemeentelijk vizier verdwijnen. De SVB geeft aan dat zij de extra uitvoeringskosten indicatief op circa 10 miljoen euro inschat. Naar de uitvoeringskosten moet echter nog nader gekeken worden. Er bestaat geen inzicht in de uitvoeringskosten van gemeenten. Zie hierover verder de antwoorden op vragen 18 en 19. Er bestaat geen gefundeerd inzicht in de kosten en baten van overheveling in vergelijking met mandatering. Deze opties moeten dan ook op hun merites worden beoordeeld in het licht van de eindresultaten van een dergelijk onderzoek

7

Wat is de reactie van de regering om inkoop van ontbrekende AOW fiscaal te faciliteren net zoals het dichten van een pensioengat gefacilieerd wordt?

Het verlagen van de kosten van inkoop door het fiscaal faciliteren van de inkoop van ontbrekende AOW kan de animo voor inkoop verhogen en leiden tot een verlaging van het aantal mensen met een onvolledige AOW. Daarbij plaats ik de volgende kanttekening. Een goedkopere inkoop zou niet mogen leiden tot een ongelijke behandeling, waarbij personen die altijd in Nederland gewoond en gewerkt hebben naar verhouding meer zouden gaan bijdragen aan de AOW, dan mensen die in het buitenland hebben gewoond. Het verlagen van de kosten van inkoop door fiscale aftrek, zou betekenen dat personen die in Nederland wonen verplicht worden tot opbouw van AOW tegen de reguliere hoge premie zonder fiscale aftrek, terwijl mensen die buiten Nederland hebben gewoond op basis van vrijwilligheid de mogelijkheid krijgen zich in te kopen met een fiscale aftrek. Overigens kunnen ouderen met tekorten in de opbouw van het eerste pijler pensioen (de AOW) en/of het tweede pijler pensioen (het pensioen dat in de arbeidsrelatie tot stand komt) dit tekort compenseren door gebruik te maken van de fiscale faciliteiten die gelden voor het derde pijler pensioen (de individuele pensioenvoorzieningen). Onderzoek van de SVB laat zien dat een derde pijler voorziening zoals een lijfrenteverzekering aantrekkelijker kan zijn als deze op jonge leeftijd wordt aangegaan of niet tegen de minimale premie kan worden ingekocht voor de AOW.

8

Kan de regering het concrete voorstel dat zij doet voor verruimde inkoop aan de Kamer doen toekomen?

De optie om de inkooptermijn te verlengen naar 10 jaar vergt wetswijziging en zal bij die gelegenheid aan de Kamer worden voorgelegd.

9

In de brief ontbreekt informatie over de vrijwillige verzekering bij tijdelijk verblijf in het buitenland. Kan de regering inzicht geven:

- *in welke mate hiervan gebruik gemaakt wordt (aantallen per jaar)*
- *op welke wijze deze regeling onder de aandacht van betrokkenen gebracht wordt?*

Uit gegevens van SVB blijkt dat ca. 15 000 personen een vrijwillige AOW/Anw verzekering hebben. De meeste verzekerden hebben een combinatie van AOW en Anw (circa 7000). Ruim 5000 heeft alleen een AOW verzekering en ca. 3 000 heeft alleen een Anw verzekering.

De SVB verstrekt via internet actieve voorlichting over vrijwillige verzekering aan mensen die buiten Nederland gaan wonen via de website van de SVB (zie <http://www.svb.nl/internet/nl/internationaal/migratie.jsp>) en bij individuele vragen van klanten wordt gericht voorlichting gegeven. Daarnaast is de SVB mede-initiatiefnemer van <http://www.vertreknarhetbuitenland.overheid.nl/Migreren/Migreren> en het Grensinfopunt (<http://www.grensinfopunt.nl/>). De Belastingdienst informeert ook mensen die buiten Nederland gaan wonen over de mogelijkheid van vrijwillige verzekering voor de AOW en/of Anw.

10

Waarom wordt geen expliciete keuze gemaakt ten aanzien van de verlenging van de termijn voor verblijf buiten Nederland? Betekent dit dat de regering kiest voor handhaving van de termijn van 13 weken?

In de brief van 19 november 2007 aan uw Kamer heb ik aangegeven dat ik – voor wat betreft de verlenging van de termijn van verblijf buiten Nederland met behoud van bijstandsrechten – twee opties in beeld heb. Eén optie betreft het verlengen van de termijn waarin wordt toegestaan om met behoud van bijstand in het buitenland te verblijven naar zesentwintig weken, de andere optie betreft het vasthouden aan de dertienweken-termijn. Bij het maken van een keuze uit deze opties spelen naast de arbeidsmarktpositie van de belanghebbenden, het territorialiteitsbeginsel en het vangnetkarakter van de WWB een belangrijke rol. Ik betrek hierbij tevens het gegeven dat de personen van 65 jaar en ouder, in tegenstelling tot jongere bijstandsgerechtigden, *definitief* geen verplichtingen betreffende inschakeling op de arbeidsmarkt kunnen worden opgelegd. Jongere bijstandsgerechtigden kunnen alleen in individuele gevallen bij dringende redenen door het college *tijdelijk* worden ontheven van de arbeidsverplichtingen. Daarnaast speelt voor mij een rol dat personen met een volledige AOW geen belemmeringen ondervinden ten aanzien van duur verblijf in het buitenland met behoud van uitkering, terwijl personen die aanvullende bijstand op een onvolledige AOW-uitkering ontvangen, vanwege het ontvangen van deze bijstandsaanvulling, wel belemmeringen kunnen ondervinden.

11

In hoeverre verhoudt een langer verblijf buiten Nederland dan 13 weken zich met het beginsel dat de hoogte van de (aanvullende) bijstand is gebaseerd op de kosten van levensonderhoud in Nederland?

De WWB is een vangnetvoorziening van de Nederlandse socialezekerheid, waarbij het hier te lande woonachtig zijn een expliciete voorwaarde is om in aanmerking te komen voor een (aanvullende) bijstandsuitkering. De hoogte van de bijstandsnormen is gerelateerd aan het sociaal minimum in Nederland. De duur van de dertienwekentermijn, waarin een verblijf buiten Nederland met behoud van bijstand is toegestaan, sluit daarbij aan. Bij een eventueel oprekken van deze termijn moet bedacht worden dat het bestaansniveau in het buitenland – afhankelijk van het land waar men verblijf houdt- van het Nederlandse minimumniveau in positieve danwel in negatieve zin kan afwijken. Naarmate de termijn van het met behoud van bijstand toegestaan verblijf in het buitenland langer is, wordt de relatie met het Nederlandse sociaal minimumniveau zwakker.

12

Bestaat er enig feitelijk inzicht in de vraag voor hoeveel mensen de eis dat maximaal 13 weken per kalenderjaar in het buitenland doorgebracht mogen worden een belemmering is voor het aanvragen van aanvullende bijstand? Kan hierbij onderscheid worden gemaakt naar het land waar men verblijft/zou willen verblijven?

Er bestaat geen feitelijk inzicht in hoeverre de 13 weken termijn een belemmering vormt voor het aanvragen van aanvullende bijstand. Verder onderscheid naar het land waar men verblijft/zou willen verblijven ontbreekt ook.

13

Is er een inschatting te maken van de groei van mensen die een beroep op aanvullende bijstand zou doen als de 13 weken termijn verruimd wordt naar 26 weken?

Het gaat hier om huishoudens die geen bijstand 65+ aanvragen, ook al hebben ze hier recht op, omdat men dan maar maximaal 13 weken en niet maximaal 26 weken in het buitenland mag verblijven. Het is lastig om hier een inschatting van te maken bij gebrek aan gegevens. Er zal een veron-

derstelling moeten worden gedaan over niet-gebruik. Zoals bij vraag 3 is aangegeven, lopen de percentages hierover ver uiteen. Indien wordt uitgegaan van 20% procent niet-gebruik zoals SVB inschat, dan is het aantal niet-gebruikers ongeveer 13 000. Stel dat 25 procent hiervan niet aanvraagt vanwege de 13 weken termijn. De groep betreft dan 3250 huishoudens. Dit komt overeen met een bedrag van circa € 15 mln.

14

Hoe groot is de groep mensen met een onvolledige AOW die van een van de (voormalige) delen van het Koninkrijk afkomstig zijn?

Van de groep 65-plussers met een onvolledige AOW zijn circa 48 000 afkomstig van de (voormalige) delen van het Koninkrijk. Hiervan wonen er ruim 34 000 in Nederland en ruim 13 000 in het buitenland. In onderstaande tabel is een uitsplitsing opgenomen naar Ned. Antillen, Suriname en Ned. Indië.

Tabel: aantal gekorte AOW-uitkeringen afkomstig van de (voormalige) delen van het Koninkrijk, uitsplitsing naar woonachtig in Nederland en buitenland (november 2007)

Geboorteland	In Nederland	In buitenland	Totaal
Ned. Antillen	3 300	1 900	5 200
Ned. Indië	16 600	9 300	25 900
Suriname	14 400	2 300	16 700
Totaal	34 300	13 500	47 800

Bron: SVB

15

Hoeveel AOW-ers hebben van hun 15 e tot hun 65e in Nederland gewoond en niet of niet de tenminste 40 jaar AOW premie betaald?

De SVB registreert niet of en wanneer een 65-plusser AOW-premie heeft betaald. De gevraagde gegevens zijn derhalve niet bij SVB bekend.

16

Hoeveel 65-plussers die niet van hun 15e tot hun 65e in Nederland hebben gewoond, hebben bij binnenkomst de niet verzekerde jaren ingekocht?

Het is niet bekend hoeveel van de huidige 65-plussers de niet-verzekerde jaren hebben ingekocht, omdat het huidige debiteurensysteem van de SVB voor inkoop in december 1997 in gebruik is genomen. Sinds december 1997 tot en met het eerste kwartaal van 2007 zijn er in totaal 565 gevallen geregistreerd. Dit relatief lage aantal kan verklaard worden door het feit dat voornamelijk jonge immigranten met geen dan wel een laag inkomen in de niet-verzekerde jaren gebruik maken van de regeling. Deze groep heeft immers vanwege hun lage leeftijd een beperkt AOW-gat waarvoor ze – om dit gat te dichten – vanwege hun lage of geen inkomen slechts een relatief beperkte premie verschuldigd zijn.

17

Hoeveel 65-plussers, die niet van hun 15e tot hun 65e in Nederland hebben gewoond, hebben bij vertrek de verzekering vrijwillig voortgezet?

Uit gegevens van SVB komt naar voren dat ruim 20 000 van de huidige 65-plussers, die niet van hun 15e tot hun 65e in Nederland hebben gewoond, bij vertrek de verzekering vrijwillig hebben voortgezet.

Verder is bekend dat slechts een klein deel van de emigranten jonger dan 65 jaar een vrijwillige verzekering voor de AOW of Anw afsluit; het aantal aanmeldingen schommelt volgens gegevens van de SVB rond de 4000 per jaar.

18

Wat zijn de uitvoeringskosten van het SVB als uitbetaling van de aanvullende bijstand aan huishoudens met een onvolledige AOW door het SVB in plaats van door gemeenten zou geschieden?

De SVB geeft aan dat zij de extra uitvoeringskosten indicatief op circa 10 miljoen euro inschat. Naar de uitvoeringskosten moet nog nader gekeken worden.

19

Wat zijn de uitvoeringskosten van gemeenten van de uitbetaling van aanvullende bijstand aan huishoudens met een onvolledige AOW?

Het is niet bekend wat de uitvoeringskosten hiervoor zijn. Gemeentelijke uitvoeringskosten worden niet gemonitord omwille van beperking van de gegevensuitvraag zodat de administratieve lasten en rapportageverplichtingen van gemeenten beperkt blijven.

20

Ultimo 2006 ontvingen 27 450 huishoudens in Nederland met onvolledige AOW aanvullende bijstand. Het niet-gebruik is groot. Hoeveel huishoudens met onvolledige AOW zouden recht hebben op deze aanvullende bijstand?

Zie het antwoord op vraag 3.

21

Hoe groot is het bedrag, dat door het huidige niet-gebruik van het recht op aanvullende bijstand, op de plank blijft liggen?

Zie ook vragen 3 en 20. Dit kan niet precies worden gezegd aangezien de schattingen over niet-gebruik voor deze groep nogal uiteenlopen. Als uitgegaan wordt van de schatting van het percentage niet-gebruik van 20 procent van SVB betekent dit 20 miljoen euro.

22

Hoeveel huishoudens met een onvolledige AOW hebben een minder dan toegestaan vermogen volgens de WWB?

Ongeveer de helft van de ouderen met een gekorte AOW heeft een vermogen dat lager is dan de vrijstelling in de WWB.

23

Is er onderzoek verricht naar ouderen die in het buitenland wonen, recht hebben op een (gedeeltelijke) AOW-uitkering, maar van dit recht geen gebruik maken? Kan een inschatting worden gegeven van het aantal mensen en het bedrag dat hiermee gemoeid is?

Een dergelijk onderzoek is niet verricht, waardoor de gegevens ontbreken om een inschatting te kunnen maken van het aantal mensen en het daarmee gemoeide bedrag.

24

Op welke wijze is, voor de onafhankelijkheid van Suriname, voorlichting gegeven aan Surinamers die zich in Nederland gingen vestigen, over de mogelijkheden om AOW-tijdvakken in te kopen?

In die periode werd algemene voorlichting gegeven die niet gericht was op specifieke groepen. Er is geen voorlichting gegeven over de mogelijkheden om AOW-tijdvakken in te kopen, gericht op de specifieke situatie van Surinamers die zich in Nederland vestigden. Wel is er ten tijde van de zogeheten «Generaal Pardon-perioden» voorlichting gegeven over de vrijwillige verzekering door publicaties in de pers, almede via radio en tv. De laatste «Generaal Pardon-periode» (verruimde aanmeldingstermijn) is gesloten op 31 december 1975.

25

Wanneer en door wie worden immigranten op de hoogte gesteld van het feit dat niet verzekerde jaren ingekocht kunnen worden?

De SVB verstrekt op dit moment vooral via internet actieve voorlichting over inkoopmogelijkheden aan nieuwkomers. Via de website wordt momenteel actief campagne gevoerd, zie <http://www.svb.nl/internet/nl/internationaal/migratie.jsp>) en bij individuele vragen van klanten wordt gericht voorlichting gegeven. In mijn brief van 19 november 2007 heb ik aangegeven dat ik de SVB en gemeenten zal vragen om de voorlichting aan nieuwkomers en emigranten over inkoopmogelijkheden en vrijwillige verzekering te intensiveren. Ook zijn brochures verkrijgbaar over de vrijwillige verzekering en inkoop.

26

Wanneer en door wie worden emigranten op de hoogte gesteld van het feit dat de verzekering vrijwillig voortgezet kan worden?

De SVB verstrekt op dit moment vooral via internet actieve voorlichting over vrijwillige verzekering aan vertrekkers. Via de website, zie <http://www.svb.nl/internet/nl/internationaal/migratie.jsp>) en bij individuele vragen van klanten wordt gericht voorlichting gegeven. Daarnaast is de SVB mede-initiatiefnemer van <http://www.vertreknarhetbuitenland.overheid.nl/Migreren/Migreren> en het Grensinfopunt (<http://www.grensinfopunt.nl/>). Ook de belastingdienst informeert een groot deel van de vertrekkers uit Nederland over de mogelijkheid van vrijwillige verzekering voor de AOW en/of Anw. In mijn brief van 19 november 2007 heb ik aangegeven dat ik de SVB en gemeenten zal vragen om de voorlichting aan nieuwkomers en emigranten over inkoopmogelijkheden en vrijwillige verzekering te intensiveren. Ook zijn brochures verkrijgbaar over de vrijwillige verzekering en inkoop.

27

Het verkorten van de inkooptermijn naar 10 jaar is niet meer van toepassing op de hele groep oudere migranten en Surinamers die hier al langer zijn. Wat kan de regering voor deze groep doen?

Net als anderen kan deze groep oudere migranten tekorten in de opbouw van het eerste pijler pensioen (de AOW) en het tweede pijler pensioen (het pensioen dat in de arbeidsrelatie tot stand komt) compenseren door gebruik te maken van de fiscale faciliteiten die gelden voor het derde pijler pensioen (de individuele pensioenvoorzieningen). In dit verband is ook van belang dat het kabinet in het algemeen het pensioenbewustzijn wil verhogen. (zie ook het antwoord bij vraag 43).

28

Hoe is het getal van 60 000 ouderen met een onvolledige AOW tot stand gekomen?

De prognose voor 2020 betreft 60 000 huishoudens (in plaats van ouderen).

Het aantal huishoudens met een onvolledige AOW dat aanvullende bijstand ontvangt komt ultimo 2006 uit op 27 400. Dit cijfer is op basis van de SVB raming van het aantal gekorte AOW-ers in 2020 geëxtrapoleerd en komt dan uit op ruim 60 000 huishoudens in 2020. In de extrapolatie is uitgegaan van het gemiddelde in de afgelopen jaren van de verhouding van aantal huishoudens dat aanvullende bijstand ontvangt ten opzichte van het aantal gekorte AOW-ers.

29

In de brief wordt uiteengezet dat de hoogte van de AOW-uitkering afhankelijk is van het aantal verzekerde jaren doordat van het 15e tot het 65e jaar 2% AOW opgebouwd wordt als men in Nederland woont of in loondienst werkt. Maar is het inderdaad zo dat de premiebetaling gekoppeld is aan de opbouw, of bestaat deze koppeling alleen voor mensen die een vrijwillige verzekering hebben afgesloten en grensarbeiders die in Nederland belasting betalen?

De AOW is bedoeld voor ingezetenen en personen die in Nederland in loondienst werken (zoals grensarbeiders). Voor personen die naar het buitenland gaan is het mogelijk gemaakt een vrijwillige verzekering af te sluiten. Ingezetenen zijn automatisch verzekerd voor de AOW wanneer ze in Nederland tussen hun 15e en 65ste levensjaar wonen. Via de loon- en inkomstenbelasting wordt er AOW-premie geheven. Dit geldt ook voor grensarbeiders die in Nederland werken en daarom onderworpen zijn aan de Nederlandse belasting. Voor de vrijwillige verzekeringen wordt ook een AOW-premie geheven. Deze premie is even hoog als de premie die ingezetenen betalen. Elk verzekerd jaar levert een AOW-opbouw op van 2%. Dit is voor alle hier beschreven groepen hetzelfde. Ingezetenen in Nederland tussen de leeftijd van 15 en 65 jaar zonder inkomen zijn verzekerd en bouwen rechten op. Dit is onafhankelijk van de vraag of en hoeveel premie zij betalen.

30

Wanneer krijgt een ingezetene momenteel te horen hoe groot zijn/haar AOW-hiaat is?

Ingezetenen krijgen bij de aanvraag van de AOW van de SVB te horen hoe hoog de AOW-uitkering is en wat de omvang van de opgebouwde rechten is. Daarnaast is op de website van de SVB een berekeningsmodule beschikbaar waarmee mensen kunnen berekenen wat de omvang de opgebouwde rechten is en welk uitkeringsniveau daar mee correspondeert.

In het kader van de ontwikkeling van de Volledige Verzekerenadministratie (VVA) zal de SVB vanaf 2008 een aanvang maken met het vervroegd informeren van toekomstige AOW-gerechtigden met betrekking tot hun AOW-hiaat. Begonnen wordt met de groepen die het dichtst tegen hun (AOW-)pensioen aanzitten. Dit past in mijn streven om in de toekomst alle ingezetenen op een zodanig vroeg tijdstip te kunnen informeren over zijn/haar AOW-hiaat, dat hij of zij nog tijdig maatregelen kan treffen.

31

Waarom kiest de staatssecretaris er niet voor gemeenten te verplichten de verstrekking van de aanvullende bijstand te mandateren aan de SVB?

Zie voor het antwoord op deze vraag het antwoord op vraag 6.

32

Hoe zullen gemeenten worden gestimuleerd om de SVB te mandateren aanvullende bijstand te laten uitbetalen? Welke maatregelen gaat de staatssecretaris daartoe nemen?

Ik zal de aandacht blijven vragen bij gemeenten over de mogelijkheid en de voordelen van het mandateren van de aanvullende bijstand aan de SVB. In mijn contacten met gemeenten wijs ik hen daar persoonlijk op. Ook maak ik gebruik van de verzamelbrief en het gemeenteloket.

33

Hoe zal toezicht worden gehouden op het vereenvoudigen van formulieren? Kan de regering garanderen dat alle 25 formulieren inderdaad eind 2008 aan de gestelde normen zullen voldoen? Welke 25 formulieren moeten aan de gestelde normen voldoen? Zijn hierover dwingende afspraken gemaakt met bijvoorbeeld VNG?

De conceptlijsten van top 25 formulieren voor burgers en top 25 formulieren voor bedrijven ligt op dit moment bij de betrokken ministeries. Zodra deze zijn vastgesteld worden ze door de staatssecretaris van BZK als onderdeel van de voortgangsrapportage over de aanpak van de top 10 knelpunten administratieve lasten aan de kamer toegezonden. De betrokken ministeries zijn zelf verantwoordelijk voor het begrijpelijk maken van hun eigen formulieren en zij zijn gevraagd over de stand van zaken te rapporteren op de site www.begrijpelijkeformulieren.nl. Wat betreft formulieren die te maken hebben met de uitvoering van gedelegeerde of gemandateerde taken dienen ministeries het begrijpelijk maken van de formulieren op te nemen in de delegatie of mandateringsinstructie. In het bestuursakkoord gemeenten hebben Rijk en de VNG afgesproken dat de gemeenten per 1 september 2008 alle nieuwe formulieren begrijpelijk maken voor de doelgroep waar ze voor bestemd zijn.

34

Worden mensen die in de huidige situatie een aanvraagformulier krijgen toegezonden reeds geattendeerd op het recht op aanvullende bijstand? Zo ja, hoe? Betreft deze attendering een algemene opmerking, of krijgen mensen een op de persoonlijke omstandigheden (AOW-hoogte) toegesneden opmerking? Is er inzicht in het effect van deze attendering?

Zes maanden voordat een inwoner van Nederland 65 jaar wordt, start de SVB de aanvraagprocedure voor de AOW. Als tijdens deze procedure blijkt dat er sprake is van een onvolledige AOW, wijst de SVB in een persoonlijke brief aan de klant op de mogelijkheid om eventueel aanvullende bijstand aan te vragen bij de gemeente. Er is nog geen zicht op het effect van deze attendering.

Als de klant woonachtig is in een gemeente die de uitvoering van de WWB aan de SVB heeft gemandateerd, wijst de SVB zodra blijkt dat er sprake is van een onvolledige AOW, in een persoonlijke brief aan de klant op de mogelijkheid om eventueel aanvullende bijstand aan te vragen bij de SVB. De SVB stuurt in dit geval een eenvoudig stroomschema mee. Met dit stroomschema kan de klant snel duidelijkheid krijgen of er recht op bijstand bestaat. De klant kan dan een aanvraag voor een WWB-uitkering indienen. Is dat het geval dan neemt de SVB naast de aanvraag voor de AOW ook de WWB-aanvraag in behandeling. De SVB rappelleert in het geval de klant niet reageert op dit stroomschema.

35

Welke concrete aanvullende maatregelen kunnen gemeenten nemen om niet gebruik van aanvullende voorzieningen tegen te gaan anders dan het vereenvoudigen van formulieren?

Gemeenten hebben een groot aantal instrumenten tot hun beschikking. Zo zetten zij onder meer formulierenbrigades in om mensen te helpen bij het invullen van de aanvraagformulieren. Ook worden gerichte campagnes gestart om de bekendheid van regelingen te vergroten. Daarbij kunnen zij gebruik maken van maatschappelijke organisatie om de «onbekende minima» op te sporen en voor te lichten. Een groeiend aantal gemeenten maakt ook gebruik van verkorte en vereenvoudigde procedures voor bijvoorbeeld de bijzondere bijstand. Tot slot wordt geëxperimenteerd met bestandskoppeling om met name de niet-WWB'ers op te sporen.

36

Is de WWB met haar focus op werk, re-integratie en de daarbij behorende tijdelijkheid van de uitkering een geschikt vangnet voor AOW-ers die geen enkele verplichting meer hebben tot de arbeidsmarkt en waarbij de uitkering een permanent karakter kent?

Iedere (potentiële) bijstandsgerechtigde wordt geacht zelfstandig in zijn bestaan te voorzien door middel van arbeid. Als dit niet mogelijk is en er geen andere voorzieningen beschikbaar zijn, heeft de gemeente de taak hem te helpen met het zoeken naar werk en, zo lang met werk nog geen zelfstandig bestaan mogelijk is, met inkomensondersteuning. De uitgangspunten van de WWB vormen dus activering én inkomenswaarborg. Bij 65-plussers ligt de nadruk op de inkomenswaarborg daar waar bij 65-minners de nadruk ligt op activering. Daarom ben ik van mening dat de WWB een geschikt vangnet is voor AOW-ers met een onvolledig pensioen zonder overige eigen middelen.

37

Is het wettelijk mogelijk om aan een aanvullende WWB-uitkering voor 65-plussers deels andere voorwaarden te verbinden dan de voorwaarden zoals die gelden voor 65-minners?

Bij de afweging om wettelijk onderscheid te maken tussen de aanvullende WWB-uitkering voor 65-plussers en 65-minners dient te worden gezien of bij een dergelijke afwijking geen verboden onderscheid ontstaat met personen die binnen de WWB of in andere regelingen in overigens vergelijkbare omstandigheden verkeren. Naast de vraag of een afwijking daarnaast wenselijk is, dient bij een dergelijke afweging eveneens de financiële aspecten in beschouwing te worden genomen.

38

Het ondergebruik van de aanvullende bijstand wordt verklaard door onbekendheid met de regelingen en de ingewikkeldheid van formulieren. Zijn dit de enige factoren die het ondergebruik verklaren? Spelen de voorwaarden om in aanmerking te komen voor WWB hierbij ook een rol?

Onbekendheid met de regelingen en ingewikkeldheid van de formulieren zijn niet de enige redenen voor het niet-gebruik van de aanvullende bijstand, maar wel de belangrijkste. Uit het SCP onderzoek «Geld op de plank» blijkt tevens dat niet-gebruiker relatief vaak aangeven dat zij de regeling niet nodig hebben om rond te komen. Uit de gesprekken die het Verwey Jonker instituut («Verborgene Armoede») heeft gevoerd blijkt dat «voor [...] sommigen de vakantie-regeling een

reden [is] om geen gebruik te maken van de aanvullende bijstand.» Voor de vermogenstoets geldt volgens dit rapport hetzelfde.

39

Waarom heeft een systeem van mandatering (van de uitvoering van de WWB door de SVB) de voorkeur boven een generieke overheveling? Wat zijn de voor- en nadelen van beide systemen, zowel in financiële zin als vanuit het oogpunt van klantvriendelijkheid en van doelmatigheid? Waarom kiest de regering niet generieke overheveling van de aanvullende bijstand aan 65 plussers van gemeenten naar de SVB?

Zie het antwoord op vraag 6.

40

Bij de stelling dat een generieke overheveling naar de SVB niet de voorkeur heeft, worden argumenten gegeven vanuit het gezichtspunt van gemeentes. Is de ervaring van en de beoordeling door cliënten (zoals onder andere gemeten in eerste evaluaties van de SVB) meegewogen? Zo ja, hoe wordt die ervaring van gebruikers beoordeeld? Zo nee, waarom is het oordeel van gebruikers niet meegewogen?

De ervaringen van de gebruikers met de aanvullende bijstandsverlening door de SVB worden over het algemeen als positief beoordeeld. Onbekend is of de ervaringen van de gebruikers met de bijzondere bijstand, de gemeentelijke minimavoorzieningen en de WMO ook positief zijn indien tegelijk een beroep gedaan moet worden op deze andere voorzieningen gericht op minima die niet onder de mandaatregeling vallen en die niet door de SVB maar door gemeenten moeten worden afgehandeld. Bekend is dat gemeenten moeite hebben om met het minimabeleid andere mensen te bereiken dan de mensen aan wie zij zelf algemene bijstand verstrekken.

41

Gemeentelijk minimabeleid is niet alleen gericht op WWB-gerechtigden maar op iedereen in de gemeente met een minimuminkomen. Op welke manier zou de overheveling van de AOW-ers met aanvullende bijstand naar de SVB een negatieve invloed kunnen hebben op de uitvoering van dit minimabeleid?

Voor niet-WWB gerechtigden verandert er niets indien de gemeente kiest voor overheveling van de WWB voor onvolledig AOW'ers naar de SVB. Zij blijven voor de gemeentelijke miniregelingen aangewezen op de gemeente. Wel zal door de overheveling van de WWB voor onvolledige AOW-ers ertoe kunnen leiden dat zij uit het zicht van de gemeente raken. Bekend is dat gemeenten moeite hebben om met het minimabeleid andere mensen te bereiken dan de mensen aan wie zij aanvullende bijstand verstrekken. Er zijn gemeenten die geen gebruikmaken van de mogelijkheid tot mandatering om de populatie van onvolledig AOW-ers in beeld te houden

42

Bij overheveling naar de SVB, geeft de SVB aan de gemeente inzicht in de «onvolledige AOW-ers met aanvullende bijstand». Is deze informatie voldoende voor het adequaat uitvoeren van het gemeentelijk minimabeleid?

Deze informatie draagt bij aan het opsporen van mogelijke begunstigen van gemeentelijke minima-regelingen. Uiteraard staat of valt het succes van het minimabeleid met de manier waarop de gemeente de betrokkenen aanschrijft of aanspreekt.

43

Aan de SVB wordt gevraagd om in overleg met gemeentes te bezien op welke manier nieuwkomers geïnformeerd kunnen worden over inkoopmogelijkheden in de AOW. Gemiste AOW-jaren inkopen is echter maar 1 mogelijkheid om te zorgen voor een voldoende inkomen na het 65ste. Moet er niet aan nieuwe migranten veel bredere informatie worden aangeboden om het «pensioenbewustzijn» in het algemeen te stimuleren?

Het kabinet wil het pensioenbewustzijn onder deelnemers van pensioenregelingen in het algemeen verhogen en heeft dit ook als doelstelling opgenomen in de begroting. Activiteiten die in dit kader ondernomen worden zijn onder meer de ondersteuning van de Stichting Pensioenkijker. Op de website van deze stichting wordt ook aandacht besteed aan de gevolgen van het wonen in het buitenland voor de opbouw van het eerste en tweede pijlerpensioen. Daarnaast kan men via deze website een brochure downloaden waarin wordt ingegaan op de gevolgen van het wonen in het buitenland voor de AOW en het pensioen. Ook wordt aandacht gevraagd voor het bevorderen van pensioenbewustzijn in de overleggen met sociale partners en pensioenuitvoerders. In dit verband wijs ik ook op het onder auspiciën van de SER georganiseerde Nationale pensioendebat, waarover de regering in januari 2008 zal rapporteren.

44

Worden ook gemeenten door de SVB en Belastingdienst op de hoogte gesteld van de identiteit van personen met een onvolledige AOW en een totaal inkomen beneden het sociaal minimum, zodat deze mensen actief kunnen worden benaderd door gemeenten (tbv aanvullende bijstand maar ook Stadspas etc.)?

Gemeenten ontvangen via het Inlichtingenbureau reeds informatie over de personen met een onvolledige AOW in hun gemeente. Hiermee kunnen ze deze personen traceren, contact leggen en vervolgens vaststellen of er recht bestaat op aanvullende algemene bijstand en overige minimaregelingen. In de situatie van mandatering ontvangen gemeenten tevens informatie over de mensen die naast de onvolledige AOW ook aanvullende bijstand ontvangen.

Gemeenten worden op dit moment niet op de hoogte gesteld van de identiteit van personen met een onvolledige AOW met een totaal inkomen beneden het sociaal minimum. Deze informatie is beschikbaar bij de Belastingdienst. Ik heb ervoor gekozen om de mailing op basis van deze informatie van de Belastingdienst aan de SVB over te laten, om zeker te zijn dat alle potentieel begunstigden op de aanvullende bijstand gewezen worden. Bezien kan worden of het wenselijk is dat gemeenten deze informatie ook van de Belastingdienst krijgen. Ik zal daarvoor in contact treden met de VNG.

45

Worden gemeenten verplicht om actie te ondernemen richting de ouderen met een onvolledige AOW, op basis van de verstrekte gegevens door de SVB? Zo neen, waarom niet?

Een dergelijke verplichting past niet in de relatie Rijk-gemeenten. Ik ga er van uit dat gemeenten graag gebruik maken van de verstrekte gegevens.

46

Is de regering voorstander van het verlengen van de inkooptermijn van 5 tot 10 jaar?

Ja. Ik heb de Sociale Verzekeringsbank gevraagd te onderzoeken hoe dit vormgegeven kan worden. Een speciaal aandachtspunt daarbij is of een

meer actueel inkomen als referentie genomen zou moeten worden. Daarbij kan gedacht worden aan het inkomen in het jaar voorafgaand aan de immigratie of het jaar volgend op de migratie.

47

Ach de regering de mogelijkheid tot gespreide betaling van premie voor inkoop wenselijk? Is er inzicht in de kosten hiervan voor de uitvoeringsorganisatie?

Ja. Ik wil de SVB meer ruimte bieden voor individueel maatwerk bij een gespreide betaling van de inkoop en heb de SVB gevraagd om te verkennen op welke wijze een betalingsregeling ook vanuit de uitvoeringsoptiek efficiënt kan worden vormgegeven (bijvoorbeeld met minimum maand of jaarbedragen). Op dit moment bestaat nog geen inzicht in de kosten hiervan voor de uitvoeringsorganisatie. Bij de uiteindelijke beoordeling van deze optie zal dit ook een afwegingscriterium zijn.

48

Acht de regering het mogelijk dat de twee opties voor de verruiming van de mogelijkheid tot inkoop allebei worden ingevoerd waarbij een keuze tussen deze twee alternatieven wordt geboden? Waarom wel/niet? Zo niet, welke van deze twee opties heeft de voorkeur?

De opties kunnen in beginsel naast elkaar worden doorgevoerd. Gelet op het feit dat beide opties wetgeving vergen zal hierover uiteindelijk ook politieke besluitvorming plaats moeten vinden.

49

Is het mogelijk om fiscaal voordelig te sparen als compensatie voor gemiste AOW-jaren? Wat zijn de eventuele bezwaren?

Het verlagen van de kosten van inkoop kan de animo voor inkoop verhogen en leiden tot een verlaging van het aantal mensen met een onvolledige AOW. Daarbij moet een evenwichtige balans gevonden worden tussen rechten en plichten. Een goedkopere inkoop mag niet leiden tot een ongelijke behandeling, waarbij personen die altijd in Nederland gewoond en gewerkt hebben naar verhouding meer zouden gaan bijdragen aan de AOW, dan mensen die in het buitenland hebben gewoond. Het verlagen van de kosten van inkoop door fiscale aftrek, zou betekenen dat personen die in Nederland wonen verplicht worden tot opbouw van AOW tegen de reguliere hoge premie zonder fiscale aftrek, terwijl mensen die buiten Nederland hebben gewoond op basis van vrijwilligheid de mogelijkheid krijgen zich in te kopen tegen een lagere premie of met een fiscale aftrek.

50

Kan een vergelijking worden gemaakt tussen de totale kosten voor de AOW-premie voor iemand die vanaf zijn vijftiende in Nederland woont en vanaf zijn achttiende het wettelijk minimumloon verdient enerzijds, en iemand die zich op zijn veertigste in Nederland vestigt, voor de 25 jaar daarvoor tijdvakken inkoop, en vervolgens tot zijn 65ste in Nederland het wettelijk minimumloon verdient?

Voor de beantwoording van deze vraag zijn twee personen vergeleken, beide geboren op 1 januari 1968. De ene persoon, werkzaam tegen minimumloon heeft vanaf zijn 18e verjaardag, tot zijn 40e verjaardag (1-1-2008) circa € 42 000 (prijzen 2008) AOW-premie afgedragen. De tweede persoon komt op zijn 40e verjaardag (1-1-2008) naar Nederland en wil zijn niet-verzekerde jaren inkopen. Er wordt verondersteld dat hij voor deze jaren de minimumpremie betaalt. De achtergrond van deze

veronderstelling ligt in het feit dat het merendeel van de mensen die besluiten tot het inkopen van niet-verzekerde jaren, in het land van herkomst over een laag dan wel geen inkomen beschikten. De inkoop van de vijftientig onverzekerde jaren kost deze persoon op 1 januari 2008 bijna € 6 000. Indien beiden werkzaam zullen blijven tegen minimumloon, betalen beiden voor de periode 2008–2033 dezelfde AOW-premie.

51

Is er geen sprake van ongelijke behandeling tussen migranten (die het inkopen van de AOW over de hele periode moeten voldoen), en mensen die hun hele leven in Nederland wonen die altijd een aantal jaar van de opbouw gratis krijgen (de periode van 15 tot 20 of 25 jaar)?

Migranten kunnen zich, zolang ze de leeftijd van 65 jaar nog niet bereikt hebben, vrijwillig verzekeren over de achterliggende periode, waarin men niet verplicht verzekerd is geweest. Indien in een voorliggend jaar geen of weinig inkomen in het herkomstland is ontvangen, bedraagt de premie 10% van de maximumpremie (en tot 2001 bedraagt de premie 5%). Van alle inkopers had 71% van de inkopers in geen van de niet-verzekerde jaren een inkomen en een kwart had een gemiddeld inkomen van minder dan € 5000 per jaar. Migranteng kunnen zich dus op vrijwillige basis inkopen tegen meestal de minimale premie. Voor mensen die in Nederland wonen impliceert de verplichte verzekering dat enerzijds over de jaren dat geen inkomen is genoten, ook geen premie wordt betaald, maar anderzijds dat over andere jaren waarin wel inkomen is genoten, de reguliere premie verplicht betaald moet worden, die in de meeste gevallen hoger zal zijn dan de minimale premie bij vrijwillige inkoop.

52

Kan opheldering worden gegeven over de argumentatie waarom een verlenging van deze termijn impliceert dat een meer actueel inkomen als referentie genomen zou moeten worden?

Indien de termijn van inkoop verlengd wordt naar bijvoorbeeld 10 jaar, zal het voor de SVB steeds lastiger worden om de inkomenstoets over het inkomen uit de periode dat men buiten Nederland woonde adequaat uit te voeren. Om die reden ligt het voor de hand ook te kijken naar opties waarbij het inkomen direct voor of na vestiging in Nederland als referentiepunt wordt genomen.

53

Is het argument van inflatie- en rente-effecten helemaal terecht, omdat de AOW premie op dit moment hoger is dan de premie van 30 of 40 jaar terug?

In de huidige berekeningswijze gaat de SVB bij de berekening van het inkoopbedrag uit van het inkomen en premiepercentage dat van toepassing was in het jaar waarop de berekening betrekking heeft. In het voorstel zou bij de berekening van het inkoopbedrag daarentegen uitgegaan worden van een meer actueel inkomen (zie vraag 46).

54

Is het mogelijk om de premiebetaling flexibeler te maken, in de zin dat men tussen het 15de en 65ste levensjaar veertig maal 2,5% premie moet betalen? En dat mensen die non-stop in Nederland verblijven, vanaf hun 55ste worden vrijgesteld? Kan een inschatting worden gemaakt van de financiële effecten van deze flexibilisering?

De vraagstelling lijkt te suggereren dat sprake is van 2,5% premiebetaling. Dit is echter onjuist. Bij 40 opbouwjaren wordt 2,5% AOW-recht per jaar opgebouwd.

In de huidige situatie bouwen ingezetenen per jaar 2% AOW-recht op over een periode van 50 jaren. Het is in principe mogelijk om de periode waarin mensen de AOW opbouwen te verkorten van 50 naar 40 jaar in de periode tussen de 15 en 65 jaar; in dat geval wordt de opbouw 2,5% per jaar. Dit zal leiden tot hogere AOW-lasten, omdat dit leidt tot meer mensen met een volledige AOW. Volledigheidshalve bevat de onderstaande tabel de effecten van het verkorten van de AOW-opbouw voor «nieuwe» gevallen en voor alle gevallen.

Tabel: Uitgaven (x 1 mrd) AOW bij vermindering opbouw jaren naar 40 jaar

	2008	2009	2010	2011	Structureel
Alleen nieuwe gevallen	0,1	0,2	0,3	0,4	2,5
Alle AOW-ers	1,2	1,3	1,4	1,5	2,5

Indien er desalniettemin voor gekozen zou worden om de premiebetaling op deze wijze te flexibiliseren, zou dit er toe leiden dat voor een deel van de mensen boven de 55 jaar, afhankelijk van hun AOW-opbouw, een lager tarief voor de loonheffing zou gaan gelden, dan voor mensen onder de 55 jaar of voor mensen met een nog niet volledig opgebouwde AOW. Dit zou niet alleen bewerkelijk zijn, maar ook de grondslag voor de premieheffing AOW aanzienlijk versmallen en er toe leiden dat een kleiner deel van de bevolking jaarlijks zou gaan bijdragen aan de op omslagdekking gefinancierde AOW. Een dergelijke flexibilisering zou ook tot gevolg hebben dat «het midden van de levensloop» zwaarder belast zou worden. Dit is juist de periode in de levensloop waarin de kosten van kinderen en de combinatie van arbeid en zorg, een relatief zware financiële druk leggen. Daarnaast zouden de gevolgen voor de arbeidsparticipatie van oudere werknemers een punt van aandacht zijn.

55

Kunnen de berekeningen in de subparagraaf «Het verminderen van de duur van de opbouw» worden herhaald, maar dan niet met de aanname dat men van 25–65 jaar jaarlijks 2,5% premie betaalt, maar met de aanname dat «ergens tussen 15 en 65 jaar» veertig maal 2,5% premie betaald moet worden?

Ook deze vraagstelling lijkt te suggereren dat sprake is van 2,5% premiebetaling. Zoals hiervoor al is opgemerkt is dit onjuist. Bij 40 opbouwjaren wordt 2,5% recht per jaar opgebouwd. Voor de uitkomsten bij «het verminderen van de duur van de opbouw» is er geen verschil tussen 2,5% opbouw per jaar tussen 25e en 65e levensjaar en 40 maal 2,5% opbouw tussen 15e en 65e levensjaar (zie vraag 54).

56

Welke concrete voorstellen gaat de staatssecretaris doen om de informatievoorziening over een mogelijk AOW-hiaat te verbeteren?

Van belang is op welk moment en op welke wijze de informatie over inkoop verstrekt gaat worden. Omdat mensen bij aankomst in Nederland vaak veel zaken moeten regelen kan informatie over bijvoorbeeld de inkoopregeling op dat moment aan hun aandacht ontgaan. Deze informatie moet hen daarom aangeboden worden op een moment dat zij daar bewust aandacht aan kunnen besteden. Daarnaast zal het eerste contact met de klant vaak plaats vinden als deze zich voor het eerst inschrijft in de Gemeentelijk Basisadministratie. Inkoop wordt mogelijk bij het ontstaan

van de verzekeringsplicht en dat loopt niet één op één met het inschrijfmoment GBA. Vaak ontstaat de verzekeringsplicht in de tijd gezien op een later moment of helemaal niet vanwege een vroegtijdig vertrek uit Nederland of het blijven werken in het land van herkomst (grensarbeiders). Gelet hierop heb ik de SVB gevraagd in overleg met gemeenten en Belastingdienst te bezien hoe de voorlichting aan nieuwkomers en emigranten over inkoopmogelijkheden en vrijwillige verzekering kan worden geïntensifieerd en mij te berichten hoe dit het beste kan worden vormgegeven.

57

Kunnen de budgettaire effecten die de houdbaarheid van de AOW verminderen nog toegelicht worden?

Met de budgettaire effecten worden bedoeld de effecten die optreden als de AOW-opbouw verkort wordt van de 50 jaren naar 40 jaren; zie de tabel die op blz. 6 van de brief is opgenomen. De bedragen worden hieronder toegelicht. Het betreft globale ramingen.

Toelichting effecten indien de verkorte AOW opbouw alleen voor de nieuwe instroom geldt

De nieuwe instroom AOW-ers wordt voor 2008 geraamd op circa 200 000. Hiervan heeft circa 20% een gekorte AOW. Bij een opbouw van 40 jaren stijgt de gemiddelde AOW-uitkering voor deze 40 000 AOW-ers met ca. € 2000. De stijging van de lasten bedraagt dan bijna € 0,1 miljard. Over de periode tot en met 2012 zal de instroom stijgen en het aandeel van gekorte AOW-ers toenemen. Dit leidt tot de reeks lasten in de tabel.

Toelichting effecten indien de verkorte opbouw ook voor de huidige AOW-ers geldt

Volgens de ramingen van de SVB hebben circa 470 000 65-plussers van de huidige AOW-ers een gekorte AOW. Dit is circa 12 maal de nieuwe instroom, hetgeen leidt tot de raming van € 1,2 miljard. Elk volgend jaar neemt dit toe met de toename bij de nieuwe instroom. Ook bij deze berekening is uitgegaan van de stijging van de gemiddelde uitkering van een 65-plusser met gekorte AOW met € 2000. Volgens cijfers van de SVB ondergaat de gemiddelde uitkering van een 65-plusser met een gekorte AOW geen verandering in de komende jaren.

Structureel effect

Hier is uitgegaan van de situatie met 4 miljoen AOW-ers en van een oplopend aandeel van gekorte AOW-ers (naar circa 30%). De stijging met € 2000 voor deze groep leidt tot een toename van de lasten met circa € 2,5 miljard.

58

Hoeveel middelen dienen, bij benadering, overgeheveld te worden, wanneer de SVB de AOW automatisch gaat aanvullen tot bijstandsniveau?

Momenteel betreffen de uitkeringslasten ca. 150 miljoen euro. Daarnaast is sprake van niet gebruik. Deze middelen dienen echter alleen overgeheveld te worden als besloten zou worden dat de SVB ook verantwoordelijk wordt voor de WWB 65 plus groep. De SVB geeft aan dat zij de totale uitvoeringskosten voor 2009 inschat op indicatief 10 miljoen euro. Naar de uitvoeringskosten moet echter nog nader gekeken worden.

59

Hoe verhoudt de regelgeving van de IOAW/IOW waarbij geen vermogens-toets geldt, zich met de regelgeving van de aanvullende bijstand voor 65-plussers waarbij strakke vermogensgrenzen gelden?

Het niet in aanmerking nemen van het vermogen komt overeen met het beoogde karakter van de IOAW als inkomensvoorziening voor oudere werkloze werknemers. Het betreft hier de oudere werkloze werknemer met een lang arbeidsverleden op grond waarvan recht ontstaat op loongerelateerde WW. Het vermogen, over het algemeen eigen woningbezit, is opgebouwd uit arbeidsinkomsten die over een lange tijd zijn genoten. Het wordt gerechtvaardigd geacht voor deze groep oudere werkloze werknemers met een lang arbeidsverleden het vermogen vrij te laten, te meer omdat bij het in aanmerking nemen van dat vermogen na werkaanvaarding de resterende tijd tot aan de pensioengerechtigde leeftijd als te kort kan worden beschouwd om alsnog eenzelfde vermogensopbouw te realiseren. Aldus kan het opgebouwde vermogen na de pensioengerechtigde leeftijd – de IOAW eindigt op 65-jarige leeftijd – worden ingezet als aanvulling op de (onvolledige) AOW en eventueel een (klein) pensioen.

In de WWB gelden ten aanzien van het vermogen een aantal vermogensvrijlatingen. Deze vrijlatingen passen binnen de maat van het in de WWB geldende complementariteitsbeginsel.

Het overige vermogen wordt geacht te worden aangewend voor de algemeen noodzakelijke kosten van het bestaan. Daarmee heeft het vermogen, en ook de vermogensvrijlating, voor de pensioengerechtigde zoals beoogd de functie van aanvulling op de (onvolledige) AOW en eventueel een (klein) pensioen. Het ligt niet voor de hand om dat vermogen buiten aanmerking te laten als de pensioengerechtigde een WWB-uitkering geniet.

60

De WWB kent op dit moment een vrijlating van het vermogen gebonden in de eigen woning van 44 300 euro. Geldt dit alleen voor de bewoonde woning of ook voor een tweede woning in het buitenland? Zo neen, waarom niet?

Onder woning in de WWB wordt verstaan de woning met bijbehorend erf waarvan de belanghebbende eigenaar is en die door hem en zijn gezin wordt bewoond. Onder woning wordt mede verstaan een woonschip of woonwagen. De zogenoemde «tweede huizen», caravans, recreatiewoningen in binnen- en buitenland vallen niet onder de gegeven definitie van woning. In de WWB geldt dat alleen recht op bijstand bestaat indien de belanghebbende over onvoldoende middelen van bestaan beschikt. Daarbij worden alle vermogens- en inkomensbestanddelen waarover wordt beschikt of redelijkerwijs kan worden beschikt in aanmerking genomen. Bij het bezit van een woning in eigendom is sprake van vermogen in de zin van de WWB. Het wordt echter bezwaarlijk geacht wanneer degene die door eigen inspanning zelfstandig in zijn huisvesting voorziet en een beroep moet doen op bijstand, altijd de zelfbewoonde woning moet verkopen. Daarom geldt voor het vermogen gebonden in de eigen woning dat er recht op bijstand bestaat in de vorm van een geldlening waarbij het deel van het vermogen tot € 44 300 wordt vrijgelaten. Een dergelijk bezwaar wordt niet geacht aanwezig te zijn in het geval het gaat om zogenoemde tweede huizen of recreatiewoningen in het binnen- of buitenland. Voorzover de waarde hiervan het bescheiden vrij te laten vermogen overschrijdt, staat dit een beroep op de WWB in de weg.

61

Waarom concludeert de regering dat een vrijlatingregeling, vergelijkbaar met de vrijlatingregeling in van de AOW-toeslag, zou betekenen dat mensen met een klein aanvullend pensioen slechter af zouden zijn?

Zie het antwoord op vraag 2.

62

Waarom stelt de regering dat pensioen als inkomen in verband met arbeid zou moeten worden beschouwd en derhalve niet vrijgelaten zou kunnen worden?

Op grond van artikel 7 eerste lid onder c van het inkomensbesluit AOW, worden pensioenuitkeringen beschouwd als inkomen in verband met arbeid. Deze bepaling is van belang voor de hoogte van de AOW-toeslag. De AOW-toeslag is bedoeld voor de jongere partner die nog geen zelfstandig recht op een AOW-uitkering heeft en onvoldoende of geen eigen inkomsten heeft. Het is een behoefteregeling en garandeert een inkomen op bestaansminimumniveau. Om deze reden worden inkomsten uit arbeid (gedeeltelijk) en inkomsten in verband met arbeid (geheel) geanticumuleerd met de AOW-toeslag. Het gaat hierbij alleen om de inkomsten van de jongere partner, die inkomsten van de oudere partner zoals een aanvullend pensioen worden hierin niet meegenomen. Op de volledige anticumulatie van inkomen op de AOW-toeslag is voor inkomen uit arbeid een uitzondering gemaakt. Inkomen uit arbeid is namelijk gedeeltelijk vrijgesteld om de arbeidsparticipatie van de jongere partner te stimuleren. Aangezien aanvullend pensioen van de jongere partner voortkomt uit een oude dienstbetrekking wordt deze beschouwd als inkomen in verband met arbeid, en wordt deze volledig in mindering gebracht op de AOW-toeslag.

63

Is de regering voorstander van het verlengen van de termijn voor verblijf in het buitenland van 13 naar 26 weken? Is de regering het eens met de stelling dat deze maatregel bedoeld is voor mensen in de bijstand die nog een arbeidsverplichting hebben? Welk doel dient deze maatregel voor mensen die geen werkverplichting meer hebben en bijvoorbeeld 200 euro per maand aanvullende bijstand krijgen?

Zie voor een antwoord op deze vraag, het antwoord bij vraag 10.

64

Waarom concludeert de regering dat een toeslag voor 65-plussers uit de WWB niet exporteerbaar zou zijn? Kan de Europese Commissie bezwaar maken tegen verlenging van de termijn voor verblijf in het buitenland van 13 naar 26 weken? Kan de Commissie bezwaar maken tegen een dergelijke regeling zolang deze het karakter van de WWB heeft? Waar ligt ten principale het verschil tussen een termijn van 13 weken en een termijn van 26 weken? Welke internationaalrechtelijke bezwaren zijn er tegen tijdelijk verblijf in het buitenland, waarbij geen sprake is van vestiging noch het verlies van ingezetenschap?

In de WWB is geregeld dat Nederlanders en daarmee gelijkgestelden in beginsel alleen recht op bijstand hebben als zij in Nederland woonachtig zijn. Een bijstandsuitkering wordt niet uitgekeerd indien de belanghebbende in het buitenland woont, en is dus in die zin niet exporteerbaar. Een tijdelijk verblijf buiten Nederland met behoud van bijstand is wel toegestaan, waarbij als tijdelijk verblijf wordt aangemerkt een normale vakantieperiode in het buitenland van in beginsel 4 weken. Voor 65-plussers is een periode van 13 weken toegestaan. Bijstand behoort niet tot de prestaties waarvoor op grond van het Europese recht een (coördinatie)regeling bestaat. Verlenging van de termijn voor verblijf in het buitenland is een zuiver nationaalrechtelijke aangelegenheid. De Europese Commissie zal hiertegen dus geen bezwaar maken. Ook overigens zijn er geen internationaalrechtelijke bepalingen die het onderwerp «behoud van bijstand bij tijdelijk verblijf in het buitenland» raken. Het verschil tussen een termijn van 13 en een termijn van 26 weken raakt ten principale de vraag of er bij een langer verblijf in het buitenland dan 13 weken in meer of mindere

mate sprake is van een aantasting van het territorialiteitsbeginsel van de WWB en het vangnetkarakter dat de WWB in de Nederlandse sociale zekerheid heeft.

65

Is het mogelijk om bij de uitvoering van de regeling «tijdelijk verblijf» voor 65-plussers met aanvullende bijstand aan te sluiten bij de uitvoeringspraktijk van de SVB waar in beleidsregels is vastgelegd wanneer er sprake is van wonen in Nederland en wanneer niet?

Bij de beantwoording van deze vraag spelen twee begrippen een rol.

Wonen in Nederland

In de WWB is aangegeven dat de bijstandsgerechtigde in Nederland woonachtig moet zijn. Hiermee wordt bedoeld op de plaats waar de belanghebbende zijn «woonstede» heeft als bedoeld in de artikelen 10 en 11 van Boek 1 van het BW. Het begrip is synoniem aan het begrip «ingezeten», zoals dat wordt gebruikt in het kader van de volksverzekeringen. Binnen dat kader is het aan de gemeenten om te beoordelen of degene die een beroep op de WWB doet zijn woonplaats binnen Nederland heeft.

Tijdelijk verblijf buiten Nederland

De vraag of een bijstandsgerechtigde die in Nederland woont, een tijdelijk verblijf buiten Nederland met behoud van bijstand kan worden toegestaan, vergt een andere afweging. Immers bij de beantwoording van deze vraag spelen de arbeidsmarktpositie van de belanghebbenden, het territorialiteitsbeginsel en het vangnetkarakter van de WWB de belangrijkste rol. Omdat deze elementen geen rol spelen bij het antwoord op de vraag of iemand daadwerkelijk in Nederland woont, is het niet mogelijk om op dit punt aan te sluiten bij de uitvoeringspraktijk van de SVB waar in beleidsregels is vastgelegd wanneer er sprake is van wonen in Nederland en wanneer niet.

66

Het voorstel om inkoopmogelijkheden beter toegankelijk te maken voorkomt volgens de staatssecretaris binnen de huidige opbouw systematiek een onvolledige AOW. Maar zullen deze maatregelen voldoende resultaat bewerkstelligen, gezien de verwachte stijging van het aantal huishoudens in Nederland met een onvolledige AOW (van 27 450 in 2006 tot mogelijk 60 000 in 2020)?

Ik verwacht dat de verruiming van de inkoopmogelijkheden en de verbetering van de voorlichting over inkoop, er toe zal leiden dat het aantal mensen dat geen gebruik maakt van de inkoopmogelijkheid, maar dit wel zou willen, gaat afnemen. Anderzijds zal een deel van de mensen met een onvolledige AOW-opbouw hier ook in de toekomst minder prioriteit aan geven omdat men de kosten te hoog blijft vinden, voorkeur geeft aan een private aanvulling of verwacht gebruik te kunnen maken van bijstand.